

Förenta Nationernas åttonde kriminalpolitiska kongress

Inom ramen för FN:s brottsförebyggande verksamhet hålls vart femte år sedan 1955 kongresser till vilka representanter och experter från världens alla länder bjuds in. År 1965 hölls en sådan kongress i Stockholm. Den sjunde kongressen hölls i Milano 1985.

FN:s åttonde kongress för förhindrande av brott och behandling av brottslingar hölls i Havanna, Cuba, under tiden den 27 augusti–7 september 1990. Kongressen hade samlat representanter för 127 länder och för ett stort antal organisationer, institut och liknande. Valet av Havanna som plats för kongressen fick till följd att USA uteblev. Den svenska delegationen under ledning av statsekreteraren i justitiedepartementet Sten Heckscher bestod, förutom av tjänstemän från justitiedepartementet och utrikesdepartementet, av bl. a. justitierådet Bo Svensson, riksåklagare Torsten Jonsson, generaldirektör Björn Weibo, kriminalvårdsstyrelsen och överdirektör Marianne Håkansson, brottförebyggande rådet.

Vid dessa kongresser har antagits ett stort antal internationella instrument när det gäller straffrätt, straffrättsskipning och kriminalvård. Till de viktigare hör de redan 1955 antagna Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners.

Det nu nämnda dokumentet och liknande som sedermera antagits kan sägas vara en utveckling och precisering av de mänskliga rättigheterna på dessa områden. Det är inte frågan om konventioner och dokumenten har ingen folkrättslig bindande kraft. Å andra sidan innebär detta att dokumenten inte i lika stor utsträckning får den utslätande karaktär som en grundligt framförhandlad konventionen lätt får. Dokumenten blir dock genom sin universella giltighet och sättet för deras tillkomst av stor betydelse när det gäller att påtala missförhållanden inom de områden som de behandlar.

Kongressen hade på sin dagordning fem ämnen:

1. Crime prevention and criminal justice in the context of development: realities and perspectives of international co-operation .

2. Criminal justice policies in relation to problems of imprisonment, other penal sanctions and alternative measures.

3. Effective national and international action against (a) organized crime; (b) terrorist criminal activities.

4. Prevention of delinquency, juvenile justice and the protection of the young: policy approaches and directions.

5. United Nations norms and guidelines in crime prevention and criminal justice: implementation and priorities for further standard setting.

Kongressen hade förberetts vid fem interregionala expertmöten — ett för varje ämne — i Wien under 1988, vid fem regionala förberedande möten i Bangkok, Helsingfors, Addis Ababa, San José och Kairo under 1989, samt vid det elfte mötet med FN:s Committee on Crime Prevention and Control i februari i år. Trots uppdelningen i fem till synes avgränsade ämnen kom kongressen att behandla ett mycket stort antal frågor. Sålunda antogs ett 30-tal resolutioner i olika ämnen.

Ett ämne som kom att väcka ett stort engagemang vid kongressen var avskaffandet av dödsstraffet. Den italienska delegationen hade på uppdrag av det italienska parlamentet lagt fram ett resolutionsförslag enligt vilket det skulle vara ett moratorium på verkställandet av dödsstraff under i varje fall tre år. Detta skulle möjliggöra för länder som ännu inte avskaffat dödsstraffet att studera effekten av att inte använda sig av det. Även om det för-

slag som framställdes i resolutionsutkastet var tämligen blygsamt väckte det starkt motstånd bland de länder som fortfarande har dödsstraff.

Sten Heckscher förklarade i ett anförande i ett tidigt skede av kongressen att Sverige ovillkorligt är emot dödsstraff och att Sverige därför inte aktivt kunde stödja förslag som direkt eller indirekt innebär ett godtagande av dödsstraffet. Danmark, Finland och Norge intog en liknande ställning. Vid omröstningen röstade de nordiska länderna dock på det italienska förslaget. Det visade sig emellertid att antalet länder som var beredda att stödja den italienska resolutionen inte var tillräckligt för att uppnå den kvalificerade majoriteten på två tredjedelar som krävdes.

En annan viktig fråga som togs upp på kongressen var framtiden för FN:s kriminalpolitiska arbete. FN:s ekonomiska kris drabbar naturligtvis även det kriminalpolitiska arbetet. Detta i förening med en dramatiskt ökad arbetsbörda har gjort att det krävs snara åtgärder för att man skall klara av uppgifterna i framtiden. Det är fråga inte bara om ökade resurser till verksamheten utan även — eller kanske i ännu högre grad — en fråga om en mer målmedveten prioritering av arbetet. Kongressen beslöt att rekommendera sammankallandet av en arbetsgrupp bestående av representanter för 30 medlemsländer som skulle överväga frågorna om FN:s framtida kriminalpolitiska arbete. Detta skulle sedan åtföljas av ett ministermöte där man skulle ta ställning till hur arbetet skulle läggas upp och om det eventuellt kan finnas behov av en konvention som reglerar dessa frågor.

Bland de mer betydelsefulla frågor i övrigt som togs upp vid kongressen kan nämnas följande.

Fyra modeller för bilaterala avtal om respektive utlämning, rättshjälp, överföring av lagföring och överföring av övervakning. Dessa modeller var föremål för ingående granskning vid de förberedande mötena och kommer sannolikt att betydligt underlätta framtida bilaterala avtalsförhandlingar på dessa områden.

United Nations Standard Minimum rules for Non-custodial Measures, kallade the Tokyo Rules. I detta dokument slås de grundläggande principerna för icke frihetsberövande påföljder fast.

United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of Their Liberty. I detta möjligen något för omfattningsrika dokumentet finns regler om frihetsberövandet av ungdomar och då framför allt om förhållandet på institutioner för ungdomar. En stor framgång när det gäller detta dokument är att definitionen vem som är "juvenile" har blivit densamma som den i barnkonventionen, nämligen att "juvenile" är den som är under 18 år eller den lägre ålder som enligt lagen är myndighetsålder. Att gränsen kan sättas så högt är nämligen inte alls självklart för bl. a. vissa u-länder

Guidelines on the Role of Prosecutors. Basic Principles on the Role of Lawyers. Dokumenten innehåller grundläggande regler för nämnda yrkesgruppers rättigheter och skyldigheter. Förhoppningsvis skall dessa dokument och det vid den 7:e kongressen antagna *Basic Principles on the Independence of the Judiciary* vara verkningsfulla vapen i kampen för en ökad rättssäkerhet vid domstolar och rättsväsendet i övrigt i många länder där missbruk förekommer på dessa områden.

Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials. I detta dokument anges regler för när bl. a. poliser får använda våld och skjutvapen i sitt arbete. Reglerna, som i allt väsentligt överensstämmer med vad som gäller för den svenska polisen, bör i många länder kunna medver-

ka till större återhållsamhet vid användande av våld och skjutvapen i det polisiära arbetet.

En allmän iakttagelse vid kongressen var att den tidigare polariseringen mellan östblocksländerna och västländerna nästan helt är borta. Sovjetunionen och de östeuropeiska länderna redogjorde öppet för sina problem och sökte samförståndslösningar med västländerna. Däremot kvarstod motsättningen mellan u-länder och i-länder i en hel del frågor.

Stefan Strömberg